

**До спеціалізованої вченої ради Д 26.236.03
Інституту держави і права імені В. М. Корецького
за адресою: 01001, м. Київ – 1, вул. Трьохсвятительська, 4**

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Тептюка Євгена Петровича

**«Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми
законодавчого регулювання та судового захисту»**

представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук зі спеціальності 12.00.02 – конституційне право;

муніципальне право

081 – Право

Актуальність теми дослідження. Право на доступ до публічної інформації є конституційним правом будь-якої особи, що гарантовано низкою міжнародно-правових актів, серед яких Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини, Міжнародний пакт про громадянські й політичні права та вітчизняним законодавством, а саме, Конституцією України, Законом України «Про доступ до публічної інформації», Законом України «Про інформацію». Забезпечення доступу громадян до публічної інформації є основним показником відкритості публічної влади. Метою прийняття у 2011 р. Закону України «Про доступ до публічної інформації» була спроба наблизити нашу державу до кращих демократичних практик організації діяльності органів публічної влади. Проте у забезпеченні доступу до публічної інформації є свої переваги та недоліки. Так, до позитивних моментів можна віднести те, що активізувалася діяльність української влади щодо забезпечення права кожного на доступ до публічної інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень. Встановлені Законом строки опрацювання та підготовки відповіді на запит мотивують розпорядників інформації на підготовку і надання відповіді запитувачам у визначений термін. Ефективним стимулом до виконання вищезгаданого Закону стало визначення відповідальності за порушення законодавства про доступ до публічної інформації. Проте, говорячи про реалізацію права на доступ до інформації,

доцільно зазначити, що чинне законодавство не врегулювало всі питання в цій сфері. Важливо та доцільно наголосити на проблемах забезпечення доступу громадян до публічної інформації, з якими зустрічаються і запитувачі, і розпорядники інформації, та які досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці.

Відповідно актуальність та значущість теми дисертаційного дослідження Тептюка Є. П. «Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту» не викликає жодних заперечень, оскільки реальна можливість отримання такої інформації є одним з головних засобів, який дозволяє здійснювати громадянський контроль за діями влади. Слід погодитися із автором, що аналіз стану фактичної реалізації законодавства про доступ до публічної інформації свідчить про те, що на практиці далеко не завжди це право забезпечено на відповідному рівні.

Дисертаційне дослідження Тептюка Є. П. виконано в межах планів наукових досліджень Запорізького національного університету на 2015–2016 рр., комплексних наукових проектів «Основні напрямки удосконалення законодавства України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00710).

Отже, вибір здобувачем теми дисертаційного дослідження є логічним, виправданим та таким, що об'єктивно витребуваний часом, зокрема, необхідністю подолання окремих прогалин у сфері доступу до публічної інформації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність, новизна і практична значущість. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи є достатнім.

Мета і висновки дисертаційної роботи є узгодженими. Структура роботи обумовлена завданнями, що ставилися Тептюком Євгеном Петровичем для

досягнення мети дослідження, а саме:

- визначити зміст поняття публічної інформації;
- з'ясувати сутність доступу до публічної інформації як предмета правового регулювання;
- визначити природу права на доступ до публічної інформації, поняття цього права та місце в системі конституційних прав людини і громадянина;
- проаналізувати чинне законодавство України в частині визначення права на доступ до публічної інформації, порядку реалізації і гарантування цього права в контексті міжнародних стандартів;
- охарактеризувати юридичні гарантії права на доступ до публічної інформації;
- сформулювати поняття судового захисту як юридичної гарантії права на доступ до публічної інформації, здійснити аналіз практики її забезпечення;
- запропонувати напрями удосконалення законодавчого забезпечення та судового захисту права на доступ до публічної інформації в Україні та сформулювати відповідні пропозиції.

Вищезазначені завдання були вирішені у відповідних розділах та підрозділах дисертаційного дослідження, що дозволяє зробити висновок про досягнення здобувачем поставленої мети – визначити природу і наукове поняття конституційного права на доступ до публічної інформації, його місце в системі конституційних прав людини і громадянина, та виробити пропозиції щодо його законодавчого регулювання і судового захисту в Україні.

Об'єктом дисертаційного дослідження автор визначив правові відносини, що складаються у сфері забезпечення конституційного права на доступ до публічної інформації. Предметом дослідження Тептюк Є. П. визначив конституційне право людини і громадянина на доступ до публічної інформації та його судовий захист в Україні.

Обрані об'єкт і предмет дослідження обумовили підходи автора до визначення **наукової новизни одержаних результатів**, що полягає в обґрунтуванні окремих нових теоретичних положень, висновків та науково-практичних рекомендацій щодо проблем конституційно-правового і законодавчого регулювання та гарантій реалізації конституційного права людини на доступ до публічної інформації.

Заслуговує на увагу положення, щодо авторської дефініції «доступність інформації», яка означає придатність інформації для її вільного зовнішнього і змістовного сприйняття та використання (с. 34).

Слід позитивно відзначити ті положення дисертації, в яких мова йде про умови реалізації права людини на доступ до публічної інформації, а саме: формування і визначення тієї або іншої публічної інформації як доступної; визначення кола суб'єктів, які мають право на відповідну публічну інформацію; встановлення порядку взаємодії суб'єктів з приводу доступу до публічної інформації в межах інформаційних правовідносин (с. 43).

Дисертант має рацію у тому, що конституційне право на доступ до публічної інформації – це юридично наданий та забезпечений відповідними обов'язками публічної влади і інших визначених законом суб'єктів спосіб гарантованого оволодіння публічною інформацією, необхідною для набуття і реалізації людиною свого права на інформацію та інших прав, законних інтересів і обов'язків (с. 69).

Здобувач переконливо аргументував положення про те, що доцільно систематизувати статті 32, 34 та 50 Конституції України, об'єднавши їх в одну статтю про право на інформацію, в якій визначити також право на доступ до інформації та право на доступ до публічної інформації, а також конституційні гарантії зазначених інформаційних прав, на відміну від тих конституційних прав, що передбачені чинними статтями 40 і 57 Конституції України (с. 68).

З'ясовано проблеми, які виникають при реалізації громадянами їх конституційного права на доступ до публічної інформації на основі аналізу

судової практики розгляду справ з приводу порушеного права особи на доступ до публічної інформації (с. 182–184).

Сформульовані в дисертації та публікаціях здобувача наукові положення, висновки та рекомендації, спрямовані на вирішення поставленої мети і розв'язання зумовлених нею задач, в цілому є обґрунтованими та переконливими. Їх теоретичний фундамент становлять наукові положення та здобутки, одержані як вітчизняними так і зарубіжними вченими у різних галузях правових знань, зокрема, теорії права, конституційного права та інших галузей права, перелік джерел яких наведений у списку використаних джерел. Зауважимо, що дисертант використовує не лише вітчизняне законодавство та наукові праці вітчизняних авторів, а й зарубіжне законодавство та праці зарубіжних авторів.

Практичне значення дисертаційного дослідження Тептюка Є. П. полягає у тому, що сформульовані в роботі положення та пропозиції є внеском у розвиток теорії конституційного права, що поглиблюють уявлення про порядок реалізації та захисту права на доступ до публічної інформації.

Отримані автором науково обґрунтовані результати можуть бути використані: у правотворчій діяльності – для вдосконалення інформаційного законодавства, а також в організації роботи органів влади із забезпечення конституційного права людини на доступ до публічної інформації та судового захисту цього права. Врахування сформульованих у дисертації рекомендацій на практиці сприятиме посиленню гарантій прав людини в Україні; у науково-дослідницькій роботі – для врахування у подальших наукових дослідженнях проблематики інформаційного права і прав людини та вивченні проблем організації державного управління на демократичних засадах; у навчальному процесі – при викладанні курсів конституційного права України та інформаційного права; у правовиховній роботі – для підвищення рівня професійної культури посадових і службових осіб у процесі їх діяльності по розгляду інформаційних запитів; у правозахисній діяльності – як теоретичний матеріал для додаткової поінформованості населення про порядок реалізації

та захисту права на доступ до інформації про діяльність органів влади, виховання у суспільства поваги до права і закону.

Оцінка змісту дисертації та ідентичності її автореферату та основним положенням. Структура наукового дослідження Тептюка Євгена Петровича характеризується логічною побудовою та відповідає її змісту та завданням.

У *Вступі* автором обґрунтовано вибір теми дослідження та його зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету та завдання дослідження; визначено об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; наведено дані про апробацію результатів дослідження і публікації, структуру і обсяг дисертації (с. 3–11).

У *Розділі 1* дисертаційної роботи обґрунтовуються визначення понять публічної інформації, доступу до публічної інформації, конституційного права людини і громадянина на доступ до публічної інформації, його структури. З'ясовано місце вказаного права в системі конституційних прав людини і громадянина та його правового регулювання.

Здійснено критичний аналіз різних підходів до класифікації інформації. Відзначено, що досить часто вибір критеріїв поділу інформації має випадковий характер, позбавлений достатніх логічних підстав, внаслідок чого поділена інформація не відзначається своєю специфікою і може належати одночасно до кількох груп. Тому автором запропоновано виділити два основні види: 1) інформація, що циркулює в живій природі без суспільства, опосередковуючи життєві процеси рослинного і тваринного світу (біологічна); 2) інформація, що циркулює у людському суспільстві (соціумна, соціальна).

Варто підтримати висновок дисертанта в контексті того, що доступ до публічної інформації передбачає, насамперед, обов'язок публічно-владних суб'єктів створити належні умови для реалізації суб'єктивного права громадян та інших суб'єктів на доступну управлінську інформацію, якими є –

формування і визначення тієї або іншої публічної інформації в якості «доступної»; визначення кола суб'єктів, які мають право на відповідну публічну інформацію; встановлення порядку взаємодії суб'єктів з приводу доступу до публічної інформації в рамках інформаційних правовідносин.

Переконливою є позиція автора щодо внесення пропозиції систематизувати окремі положення статей 32, 34 та 50 Конституції України, визначивши окрему статтю про право на інформацію, в якій можна було б закріпити також право на доступ до інформації та право на доступ до публічної інформації, а також конституційні гарантії зазначених інформаційних прав, на відміну від тих конституційних прав, що передбачені статтями 40 і 57 Конституції України.

У *Розділі 2* дисертант ґрунтовно дослідив питання законодавчого регулювання, гарантування та судового захисту конституційного права на доступ до публічної інформації.

Автор роботи здійснив комплексний аналіз положень Закону України «Про доступ до публічної інформації», на відповідність усталеним міжнародним принципам та визначив недоліки законодавчого регулювання права на доступ до публічної інформації в Україні.

Досліджуючи юридичні гарантії права на доступ до публічної інформації зроблено висновок, що вони можуть бути розподілені за їх спрямуванням на два типи: діяння або акти публічної влади, спрямовані на збереження існуючих прав і свобод людини; діяння або акти публічної влади, спрямовані на забезпечення реальної можливості здійснення людиною її прав і свобод.

Заслуговує на увагу проведений аналіз основних аспектів судового захисту як гарантії права людини на доступ до публічної інформації, що дозволило визначити автору способи вказаної гарантії та її форми.

Розділі 3 дисертаційного дослідження присвячено дослідженню основних положень Українського законодавства, що регулює судовий захист права на доступ до публічної інформації.

Автором детально проаналізовано окремі нормативно-правові акти України у процесі їх практичної реалізації під час застосування судами на практиці та зроблено висновок, що в Україні основний обов'язок захисту конституційного права людини на доступ до публічної інформації покладений на адміністративні суди, але його виконання значною мірою залежить від того як реалізовано вказане право у відносинах людини і громадянина з публічною владою.

Слушною є пропозиція дисертанта віднести до публічної інформації, на яку поширюється право її запиту, лише ту інформацію, яка створена у процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, а не отримана ними.

У *Висновках* автором узагальнено основні результати проведеного дослідження та викладено їх в межах окремих положень.

Основні положення висновки, рекомендації та узагальнення дисертації системно, послідовно і належно відображено в змісті автореферату здобувача.

Повнота викладу одержаних результатів. Список використаних джерел складається з 296 найменувань, які використані автором в процесі підготовки дисертаційного дослідження, відображені у змісті дисертації, оформлені відповідно о встановлених вимог.

Зазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Тептюка Є. П. є самостійною та завершеною науковою працею, в якій досліджено феномен права на доступ до публічної інформації, визначено природу та поняття конституційного права на доступ до публічної інформації, з'ясовано проблемні питання у наявному порядку його реалізації та визначено роль судового захисту в системі гарантування вказаного права.

Результати дисертації Тептюка Є. П. викладені у 12 наукових публікаціях, з яких шість опубліковано у наукових фахових виданнях з юридичних наук, дві публікації розміщені у наукових виданнях з юридичних наук, які внесені до міжнародних наукометричних баз даних, та опубліковано п'ять тез виступів у збірниках наукових конференцій.

Таким чином, обґрунтованість отриманих у ході дисертаційного дослідження результатів, висновків і пропозицій, забезпечено завдяки оприлюдненню наукових здобутків за темою дослідження, використання широкої джерельної бази, різних методологічних прийомів, предметного аналізу дослідницьких проблем.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи та відзначаючи належний рівень підготовки дисертаційної роботи, високий рівень наукової новизни результатів дослідження Тептюка Є. П. доцільно виокремити низку спірних та суперечливих положень дисертації, що мають стати предметом дискусії під час публічного захисту.

1. У підрозділі 1.1 при визначенні поняття «інформації» дискусійним є визначення поняття «інформації» як особливої форми вираження об'єктивної реальності, пов'язаної з відбиттям останньої у процесі взаємодії живих істот між собою та з неорганічною природою, що спонукає їх до виконання певної роботи. По-перше, категорія «живі істоти» є надто широкою для використання в науці конституційного права. По-друге, інформація – це знання, інструмент, форма вираження об'єктивної реальності, що спонукає чи не спонукає до виконання певної роботи в однаковій мірі.
2. В роботі у недостатній мірі відображено причинно-наслідковий зв'язок між завданнями, новизною та висновками. Зокрема, завдання «запропонувати напрями удосконалення законодавчого забезпечення та судового захисту прав на доступ до публічної інформації в Україні та сформулювати відповідні пропозиції» не знайшло належного відображення у висновках. Разом з тим, вважаємо, що окремі висновки мають описовий характер (наприклад, висновок №№ 3, 16).
3. На нашу думку, правові дослідження зроблено зі значним ухилом до теорії права. Натомість ґрунтовніше використання норм конституційного права лише б науково збагатило дисертаційну роботу.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.
Наведені вище зауваження мають уточнюючий та рекомендаційний характер, сприяють науковій полеміці та не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Тептюка Євгена Петровича, яке можна вважати вагомим внеском у розвиток вітчизняної конституційно-правової науки.

У роботі запропоновано нове вирішення наукової проблеми законодавчого регулювання та судового захисту конституційного права на доступ до публічної інформації.

Автореферат відповідає встановленим вимогам і відображає основні положення дисертаційної роботи. Наукові публікації свідчать про належний рівень апробації наукових ідей автора.

Результати дисертаційного дослідження Тептюка Є. П. створюють фундамент для подальших наукових розробок проблематики конституційного права на доступ до публічної інформації, що надає змісту дисертаційної роботи перспективного значення.

Враховуючи вищенаведене, є підстави зробити висновок, що дисертація на тему: «Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право, відповідає нормативним вимогам, що ставляться МОН України до робіт такого характеру, а її автор – Тептюк Євген Петрович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

**Кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри публічного права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича**

О. В. Білоскурська

Підпис Білоскурської засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
" 16 " 03 2016 р

